

Offentlig utgiftspolitik och tidsinkonsistens¹

Även den välvilligaste politiker frestas ständigt att bryta mot givna löften och utfästelser. Det har ekonomer känt till sedan Kydland & Prescott [1977], och alla andra har väl känt till det sedan urminnes tider. I denna artikel tar författarna en ny titt på det så kallade tidskonsistensproblemet i ekonomisk politik. Till skillnad från många tidigare studier så är syftet inte att hitta någon "lösning" på problemet utan att reda ut precis vad som händer i en värld där dagens politiker inte kan binda sina efterträdare (eller ens sig själva i senare tappning) men är medvetna om exakt vilka följder dagens politik har för privat och politiskt beteende nu och i framtiden. Till stor del är det här ett metodproblem som inte närmare låter sig beskrivas i en populärvetenskaplig uppsats. Men på väg mot metodproblemets lösning gör författarna några nya, intressanta och delvis också oväntade kvalitativa insikter. Det visar sig i synnerhet att tidskonsistensproblemet i ett viktigt sammanhang inte är fullt så katastrofalt som man skulle kunna tro, om bara politikerna är tillräckligt sofistikerade.

PAUL KLEIN är verksam vid University of Western Ontario, Kanada. Hans tidigare forskning, som främst bedrivits på Institutet för Internationell Ekonomi i Stockholm, har bland annat handlat om konjunkturteori och finanspolitik. PER KRUSELL är professor vid University of Rochester, USA, och verksam på deltid vid Institutet för Internationell Ekonomi i Stockholm. Han är bland annat känd för sin forskning om teknisk utveckling samt dess förhållande till lönespridning. Han har också forskat kring samspelet mellan makroekonomin och förmögenhetsfördelningen i samhället. JOSÉ-VICTOR RÍOS-RULL är professor vid University of Pennsylvania, USA. Han är kanske mest känd för sina banbrytande insatser för att förklara förmögenhets- och inkomstskillnader mellan hushåll. Med hjälp av bland andra Krusell och Klein har han också skrivit flera artiklar om tidskonsistent ekonomisk politik.

1. Inledning

Ekonomisk politik i allmänhet, och finans- och penningpolitik i synnerhet, kan på goda grunder anses ha så kallade tidsinkonsistensproblem. Tidsinkonsistensproblem uppstår när förväntningar om framtida ekonomisk politik spelar roll för den privata sektorn och samtidigt våra politiska beslutsfattare har incitament att ändra den politik de "lovat" för framtiden. Ett typexempel är skatten på kapital. Om vi idag höjer skatten på kapital så har det, bortsett ifrån fördelningskonsekvenser, inga direk-

¹ Denna artikel bygger på Klein, Krusell & Ríos-Rull [2001], "Time-Consistent Public Expenditures", som presenterades vid CEPR/SNS Public Policy Symposium i Stockholm, 7–8 september, 2001.

ta effekter på vår resursallokering: en skatt på existerande kapital är i princip en klumpsummeskatt. Om vi däremot idag beslutar att höja nästa års kapitalskatt så är skatten snedvridande: dagens sparandebeslut påverkas negativt. Den bästa kapital-skattepolitiken vore kanske därför att besluta om en kraftig höjning av kapital-skatten idag, varför inte hela vägen upp till 100 procent, och sedan ha nollskatt på kapital i framtiden. På så sätt tryggas statens inkomster samtidigt som sparandet inte snedvrids. Det är här tidsinkonsistensproblemet kommer in: denna politik fungerar bara om staten kan binda sina framtida kapitalbeskattningsbeslut, och i praktiken går det inte att binda framtida politiska beslut (man kan kanske författa konstitutionen annorlunda men även konstitutioner kan ju ändras i en demokrati – annars är det ingen demokrati, åtminstone inte för våra framtida medborgare). Med andra ord: i praktiken har våra politiska beslutsfattare på ekonomiska grunder incitament att bryta mot givna utfästelser. Den ”bästa” politiken är inte tidskonsistent. Exemplet med en skatt på kapital är slående, men de flesta former av politik som rör förväntningar om framtiden, vilka i sin tur påverkar väsentliga privatekonomiska beslut, har in-neboende tidsinkonsistensproblem. En centralbank som planerar att sänka räntorna (och höja inflationen) ”bara just nu” för att möjligen komma ur en svår lågkonjunktur utan att påverka förväntningarna om framtida inflation – ”det är en engångsföreteelse” – har samma problem. En (syd-amerikansk?) stat som väljer att inte betala tillbaka sina utlandslån – men självsäkert hävdar att alla framtida lån kommer att betalas tillbaka – avspeglar också tidsinkonsistens, och så vidare.

I uppsatsen ”Time-consistent public expenditures” undersöker vi, med hjälp av en matematisk allmän-jämviktsmodell av ekonomins förlopp över tiden, tidsinkonsistensproblematiken i en viss form av ekonomisk politik: valet av nivån på of-fentlig konsumtion och dess finansiering.

2. Bakgrund

För att beskriva bakgrunden till artikeln är det nödvändigt att först diskutera vilka lösningar som har föreslagits i litteraturen om tidsinkonsistens.

Formellt sett faller en modell med tidsinkonsistens i beslutsfattandet över tiden inom ramen för (dynamisk) spelteori. Spelteori i sin tur utmärks av att deltagarna i spelet har olika målfunktioner. Här är det så att den som fattar beslut om den ekonomiska politiken vid tidpunkten t har en annan uppfattning om politiken i tidpunkt $t + 1$ än den som fattar det senare beslutet. I vårt kapitalbeskattningsexempel är skälet för målkonflikten helt enkelt att den senare beslutsfattaren inte tar hänsyn till effekten på sparandet i tidpunkten t av en höjd skatt (av naturliga skäl, eftersom sparandebeslutet redan är fattat), medan beslutsfattaren i tidpunkten t gör det och skulle, om möjligt, välja en annan skattesats för $t + 1$. I andra exempel på tidsinkonsistens kan det också vara så att framtida beslutsfattare helt enkelt har ”andra preferenser”: kanske är det ett annat parti vid makten, med andra fördelningsmål, eller kanske har alla politiker en inbyggd kortsiktighet som de skulle önska försvinner i framtiden (som rökaren som ständigt skjuter upp sina försök att sluta röka).

Enkelt uttryckt går de flesta föreslagna lösningar på tidsinkonsistensproblemet ut på att på ett eller annat sätt skapa ett medel att binda framtida beslut. I penningpolitiken kan man till exempel konstitutionellt göra sin centralbank oberoende av sin politiska församling, och t ex välja en ”konservativ” centralbankschef som inte bryr sig om arbetslöshet. Så länge den politiska majoriteten inte river upp centralbankens oberoende kan en sådan lösning fungera bra, åtminstone i mening att den inte leder till inflationsspiraler. Euro-peiskt samarbete – i valutafrågor så väl som på andra områden – kan kanske ses som ett sätt att försöka binda upp vår

framtida politik. Motsvarande poäng skulle i princip också kunna göras inom finanspolitiken: delegera den till en oberoende instans som kanske inte påverkas av kortsiktiga mål. Av ett antal skäl, som vi av utrymmesskäl inte kan gå in på här, kanske en sådan lösning inte är idealisk. Ibland kan det finnas andra, mindre konstitutionellt krävande sätt att binda framtida beslut, som t ex att genom att ingå kontrakt påverka framtida incitament. En rökare skulle t ex kunna skriva under ett avtal som stipulerar att han måste ge bort en stor summa pengar till en vän, säg 10 000 kronor, i det fall han inte lyckats sluta röka inom en viss tid. Anta t ex att mödan att sluta röka skulle motsvara en kostnad om 9 000 kr för rökaren. Då skulle han ju faktiskt föredra att sluta röka ex post: han "tjänar" 1 000 kr på det. Emellertid visar detta exempel på ett fundamentalt problem: rökaren kan alltid försöka omförhandla med vännen ex post: "Jag betalar dig, säg, 7 000 i stället om du river kontraktet och låter mig röka". En sådan omförhandling kommer alltid att ligga i båda parterns intresse ex post. Vännen, å ena sidan, vet att om han tackar nej till erbjudandet väljer rökaren att sluta, och då får vännen noll; faktum är att vännen ex post skulle gå med på en omförhandling hela vägen ned till nära noll, om han tänker i kronor och ören. Rökaren å andra sidan klarar sig uppenbarligen också lindrigare undan med 7 000 (eller lägre) i förlust ex post än 9 000. Men av dessa skäl innebär ju kontraktet en ren förlust för rökaren – han förlorar pengar till vännen, och han blir heller inte av med sin last. Han inser antagligen detta redan innan kontraktet skall tecknas och avstår därför från att skriva på. Med andra ord, bristen på sätt att binda framtida beslut är fundamental i många fall. Konstitutionella ändringar är ett av de få sätt som kan fungera, men även konstitutioner kan rivas upp eller förändras på kort sikt, eftersom de i nå-

gon mening inte är fullt demokratiska (de binder ju framtida medborgare).

En möjlig lösning återstår, och den är i någon mening akademisk. Dynamiska spel kan nämligen ha flera jämvikter, och en del sådana jämvikter kan ha goda egenskaper. En möjlig jämvikt i fallet penningpolitik skulle kunna vara att centralbanken inte bedriver inflationspolitik för att man i så fall väntar sig en "bestraffning" av framtida centralbanker i form av en fortsatt kortsiktig politik. Men kan sådana förväntningar verkligen vara självuppfyllande – skulle det kunna ligga i framtida centralbankers intresse att verkligen bestraffa? Ja, om de tänker på samma sätt skulle det det: om de inte bestraffar, så blir de i sin tur bestraffade längre fram, och så vidare. I fallet rökaren och hans kontrakt med vännen skulle man kunna tänka sig att vännen inte går med på en omförhandling för att bry sig om sitt "rykte". Värdet av ryktet skulle i så fall ligga i framtiden (för att kunna hjälpa andra vänner sluta röka, till exempel). Dessa argument – både i fallet om centralbanken och i fallet om rökaren – bygger helt tydligt på en "oändlig" tidshorisont – alla framtida centralbanker måste för att kunna bry sig om sitt rykte kunna se framåt för att kunna räddas av framtida bestraffning. Om tiden i stället hade ett slut så skulle hela logiken falla samman, för i allra sista tidsperioden skulle det bli inflation, och med den insikten perioden innan inser centralbanken att ett gott rykte inte spelar någon roll då heller, och så vidare. Dessutom bygger argumentet på en tillräckligt låg diskontingskvot, för om aktörerna inte bryr sig tillräckligt om framtiden ter sig kostnaden för att förlora sitt goda rykte återigen som för liten. Slutligen är denna föreslagna lösning kanske inte så robust, för även om tidshorisonten är oändlig och man verkligen bryr sig mycket om framtiden så är detta goda utfall bara ett möjligt utfall – en möjlig jämvikt – i det dynamiska spelet. Det finns många andra, sämre

jämvikter, och våra ekonomiska teorier har ännu inte lett till något övertygande sätt att välja bland dessa jämvikter. Det verkar i praktiken som om goda rykten inte alltid är stabila: ett gott rykte kan försvinna ganska lätt – marknadens aktörer kan ”av sig själva” få för sig till exempel att en valuta kommer att tvingas till devalvering, och dessa förväntningar blir självuppfyllande hur goda avsikter centralbanken och regeringen än har och vad de än gör.

Syftet med vår uppsats är helt enkelt att logiskt resonera igenom vad som är ett troligt utfall om det helt enkelt inte går vare sig att binda framtida beslut eller att genom en självuppfyllande lyckligt vald jämvikt uppnå ett gott utfall. Formellt betyder det att vi studerar ett spel i en ekonomi med ändlig, men mycket lång, tidshorisont. Vår uppsats bidrar till litteraturen på två sätt. Det första bidraget är att vi utvecklar en metodologi för att studera utfallen under antagandet att inga bindande löften kan ges under finit men lång tidshorisont. Den existerande litteraturen som studerar fallet utan bindande löften fokuserar i stort på möjligheten att med oändlig tidshorisont faktiskt uppnå ett gott utfall genom att anta att man har tur att hamna i en god jämvikt. Vi anser att våra antaganden ter sig som åtminstone lika realistiska som de som gjorts hittills, och de metoder vi utvecklar är både nya och av generell art och därför, tror vi, är de allmänt användbara. Vårt metodologiska bidrag är dock av en ganska teknisk natur, varför vi väljer att koncentrera diskussionen här på vårt andra bidrag.

Vårt andra bidrag är att poängtera att åtminstone i fallet med ett val av offentlig konsumtion över tiden så ter sig tidsinkonsistensproblemet inte nödvändigtvis som så allvarligt som man skulle kunna tro. Vi pekar framför allt på det faktum att en altruistisk politisk beslutsfattare faktiskt kommer att se det i sitt, och därför samhällets, intresse att inte tänka kortsiktigt, förutsatt att denne politiske besluts-

fattare verkligen agerar rationellt. Med andra ord finns det i den tänkta ekonomi vi studerar faktiskt incitament att inte fatta alltför kortsiktiga beslut, även om de beslut som till slut fattas är mer kortsiktiga än man idealt skulle vilja att de var (dvs om man kunde ge bindande löften). I uppsatsen reder vi ut logiken i detta resonemang samt gör en kvantitativ uppskattning av hur stor skillnaden är mellan en ideal politik (som skulle uppnås om bindande löften funnes) och den vi förutspår skulle ske med rationella beslutfattare som inte kan ge bindande löften. Men för att förklara vad logiken – de incitament som ligger bakom rationellt beteende – går ut på är det nödvändigt att i mer detalj förklara våra antaganden.

3. Offentlig konsumtion i politisk jämvikt

Anta att vi betraktar en sluten ekonomi – för enkelhetens skull – och att individerna i denna ekonomi alla är lika: Den privata sektorn kan beskrivas med en ”representativ konsument”. Vi antar dessutom att denna konsument är ett sk dynastiskt hushåll, dvs ett hushåll med mycket lång tidshorisont. Tolkningen av ett sådant hushåll är ordagrant en dynasti: hushållets nuvarande representanter fattar beslut för sig själva och sina efterlevande som om alla vore en och samma person: föräldrarna erfar samma nytta av barnens konsumtion som barnen själva, och det samma gäller barnbarnen, barnbarnsbarnen, och så vidare. Detta antagande är självklart en extrem förenkling, men det underlättar analysen och har ingen egentlig betydelse för våra resultat. Den representativa konsumenten erfar således nytta från två källor i varje given tidpunkt: från privat och från offentlig konsumtion. Den offentliga konsumtionen skulle kunna vara exempelvis infrastruktur, utbildningsväsende, eller andra kollektiva varor, medan den privata konsumtionen skulle bestå i typiska privata varor. Emellertid

förenklar vi även här och antar att det bara finns en egentlig vara i varje tidpunkt, men att denna vara kan användas på tre olika sätt: som privat konsumtionsvara, som offentlig konsumtion, och som investeringsvara. Återigen är detta ett antagande som inte spelar någon viktig roll för våra resultat. Ekonomins resursallokeringsproblem i tidpunkten t består därför helt enkelt i att besluta hur mycket av denna vara som skall avsättas till vart och ett av de tre möjliga ändamålen. Investeringsbeslutet är av speciell betydelse eftersom investeringarna påverkar framtida produktion: ju högre de är idag, desto högre är den framtida produktionen. Slutligen antas (1) att den totala nyttan som tillfaller den representativa konsumenten helt enkelt är en vägd nytta av nyttan i alla tidpunkter, ett nuvärde av nyttor, där vikterna för framtida nyttor är lägre än den för den nuvarande nyttan (vilket avspeglar ett antagande om (konstant) ”diskontering” av framtida konsumtion) samt (2) att marginalnyttan av konsumtion i varje tidpunkt är lägre ju högre konsumtionen är (ett dylikt antagande – avtagande marginalnytta – är mycket vanligt och anses realistiskt).

3.1 Fall 1: Klumpsummeskatter

För att förstå mekaniken och resursallokeringsproblematiken i denna ekonomi, betrakta först valet av politik när klumpsummeskatter finns tillgängliga. Med klumpsummeskatter – som per definition inte snedvrider individernas beslut – kan man studera resursallokeringen på ett förhållandevis enkelt sätt. Optimala skatter behöver nu uppfylla två villkor. Först måste en uppdelning mellan total konsumtion och investering ske på så sätt att marginalnyttan av konsumtion i tidpunkten t (till exempel av privat konsumtion) är lika med marginalavkastningen på en investering – som genom att öka kapitalstocken ger upphov till ökad produktion i tidpunkten $t + 1$ – gånger marginalnyttan

av konsumtion i nästa tidpunkt, diskonterat till ett nuvärde. Skälet till detta är att om marginalnyttan av konsumtion i tidpunkten t är högre än så, så vore det bäst att minska denna konsumtion ända tills likhet uppstår (och tvärtom om marginalnyttan är för låg). Detta villkor för nytto-maximering är intertemporalt: det väger den nutida nyttan mot framtida nyttor. Det andra optimalitetsvillkoret är intratemporal: det handlar om att bäst möjligt fördela den nuvarande totala konsumtionen på privata och kollektiva varor. Detta görs bäst genom att se till att marginalnyttan av privat konsumtion är lika med marginalnyttan av offentlig konsumtion: om den förra är högre bör den privata konsumtionen minskas till förmån för den offentliga, och tvärtom.

3.2 Fall 2: En proportionell inkomstskatt med möjlighet att binda framtida skatter

I praktiken kan inte statens utgifter finansieras med klumpsummeskatter. Det finns flera skäl till det: dels vill man omfördela, och dels är det praktiskt svårt att genomföra en klumpsummeskatt, eftersom många individer och företag har mycket låg inkomst. Vi antar därför att statens enda instrument för finansiering är en allmän, proportionell inkomstskatt (eftersom alla konsumenter i vår enkla ekonomi är lika finns det ingen anledning att bedriva fördelningspolitik). Vi utesluter alltså budgetunderskott för enkelhets skull. Vår inkomstskatt – alltså på både arbets- och kapitalinkomster – skulle i princip kunna innebära två snedvridningar: ett för lågt sparande och ett för lågt arbetsutbud. För ögonblicket antar vi dock att arbetsutbudet är helt oelastiskt. Dessutom bortser vi ifrån möjligheten att full sysselsättning inte skulle råda. Endast en snedvridande effekt återstår därför: den på sparandet. Och här träder nu tidsinkonsistensproblematiken in. Om våra politiska beslutsfattare skulle kunna välja

skattesats för inkomst både i dag och i framtiden på en gång – alltså avge bindande löften för framtida skattesatser – skulle de välja en hög beskattning och därmed en hög offentlig konsumtion idag men lägre skatter och offentlig konsumtion i framtiden. Varför? Därför att kostnaden för att beskatta inkomst idag är noll: kapitalet finns ju här redan, och arbetsutbudet är oelastiskt, så ingen snedvridning alls följer av dagens beskattning. Därmed sker den intratemporala avvägningen helt optimalt: dagens allokering av konsumtion mellan privat och offentlig konsumtion kommer att sätta dess marginalnyttor lika. Framtida skatter, däremot, genom att våra privata hushåll rationellt ser framför sig en beskattad kapitalinkomst och därför en lägre avkastning på sparande, påverkar sparandet negativt. Och ju längre konsumenterna har på sig att minska kapitalstocken, desto mer kommer den att minska: På samma sätt som en temporär extraskatt på, säg, 20 procent på kapital idag inte alls påverkar sparandet medan samma skatt om ett år – om vi känner till den redan idag – istället minskar sparandet, kommer den senare att vara mindre snedvridande än återigen samma extraskatt om tio år. Med andra ord är kapitalstocken på längre sikt lättare att snedvrida, för det är lättare för konsumenterna att justera sin konsumtion på lång än på kort sikt. Därför är det optimala sättet att beskatta, om vår samhällsplanerare skulle kunna binda upp alla framtida skattesatser redan nu, att sätta lägre och lägre skatter över tiden. Denna skattepolitik innebär en optimal – givet att klumpsummeskatter inte finns tillgängliga – avvägning mellan två onda ting i varje tidsperiod: en snedvridning av sparandet, som blir för lågt, och en snedvridning av den privata konsumtionen, som blir för hög jämfört med den offentliga konsumtionen. Det låga sparandet leder i sin tur till en för låg kapitalstock och en för låg produktion. På lång sikt är den intratemporala snedvridningen mindre än

den intratemporala, eftersom skattesatserna väljs att minska över tiden.

3.3 Fall 3: Ingen möjlighet att binda framtida skatter

Men vårt fokus är nu inte på fallet då framtida skattesatser kan bindas upp redan idag. Tvärtom antar vi att dagens politiker, närmare bestämt de som ansvarar för finanspolitiken, inte har mer makt än att fatta beslut för dagens skattesats. Nu är situationen annorlunda. För det första måste dessa politiker fundera ut hur framtida resursallokeringsbeslut påverkas av den nuvarande skatten: en sådan påverkan finns, eftersom en högre skattesats idag, och därmed en högre omedelbar offentlig konsumtion, medför att dagens privata konsumtion och investeringar faller – med högre skatter lämnas färre resurser till den privata sektorn – och detta gör att den framtida produktionen faller, med ytterligare effekter på framtida sparande och framtida skattebeslut. För det andra ter sig beskattning för varje beslutsfattare – för våra politiker i dag såväl som för dem i framtiden – såsom mindre snedvridande, eftersom varje sådan beslutsfattare ser den nuvarande kapitalstocken som given: beskattning av kapital idag är inte snedvridande. Till exempel kommer den politiker som är ansvarig för skattebeslutet om 10 år att betrakta den då befintliga kapitalstocken som given och opåverkbar, medan en nuvarande beslutsfattare, om han kunde binda upp kapitalstocken om 10 år, skulle välja en låg sådan skatt, eftersom han inser att denna skatt kommer att verka återhållande på allt sparande fram till om 10 år och därmed bidra till att kapitalstocken blir mindre vid den tidpunkten. En gissning skulle därför kunna vara att i en ekonomi där bindande beslut om framtida skattesatser inte kan fattas blir skatterna mycket högre, eftersom de inte betraktas som snedvridande av dem som fattar beslut om dem. Man skulle till och med kunna vänta sig ett så kallat sta-

tiskt utfall, med en fullt optimal avvägning mellan privat och offentlig konsumtion i varje tidpunkt, men därför alldeles för höga skatter och därmed en drastiskt lägre produktion och total konsumtion än i fallet med bindande löften.

Dessa gissningar visar sig dock felaktiga. Vi visar i vår uppsats att optimalt beteende för våra politiska beslutsfattare kan beskrivas med en ekvation som väger tre snedvridningar mot varandra: den mellan nuvarande offentlig och privat konsumtion, den mellan nuvarande och framtida totalkonsumtion, och den mellan den offentliga och privata konsumtionen i framtiden. Hur går detta till? Jo, beslutsfattaren inser att en sänkning av dagens skatt kan göra gott. En skattesänkning innebär nämligen en ren inkomsteffekt för dagens konsument, och som en följd av dagens inkomstförbättring, inser beslutsfattaren, kommer både den privata konsumtionen idag och dagens investeringar att stiga. Den första av dessa två effekter är något oönskad, men den andra är i högsta grad önskvärd. Varför? Därför att sparandet är för lågt: sparandet är ju hårt beskattat i framtiden, eftersom nästa politiska beslutsfattare inte ser sin beskattning som snedvridande. Mer inkomst idag till den privata sektorn motverkar därför denna snedvridning, och det för med sig att en rationell politisk beslutsfattare av sig själv håller tillbaka på inkomstbeskattningen och den offentliga konsumtionen. Beskattning blir det, men inte på en så hög nivå som man skulle kunna tro. Våra uppskattningar baseras på en enkel modell, men om man jämför den långsiktiga skattesatsen i en ekonomi där de politiska beslutsfattarna kan binda alla framtida skatter med en där inga sådana möjligheter finns, så är den förra inte speciellt mycket högre än den senare. Självklart förutsätter detta att våra politiska beslutsfattare är rationella och inser hur deras beslut påverkar dagens sparande.

I ett lite mer komplicerat fall är även arbetsutbudet elastiskt. Då sker alltså en

avvägning också mellan fritid och arbete, och våra politiska beslutsfattare vill i mesta möjliga mån undvika att påverka arbetsutbudet negativt, vilket ju kan ske med en allmän inkomstskatt. Här visar det sig att en ekonomi med bindande löften faktiskt kan ge högre beskattning på lång sikt än en utan bindande löften. Skälet till detta är en kanhända subtilt, men vi uppskattar dess kvantitativa effekt som potentiellt väsentlig. Skälet är att en höjning av dagens inkomstskatt ger till följd en negativ inkomsteffekt – hushållen blir fattigare – och arbetsutbudet ökar därmed i alla tidpunkter för att motverka inkomstbortfallet (samtidigt som fritiden minskar). Denna effekt är ett positivt inslag av beskattning. En politisk beslutsfattare som kan ge bindande löften inser då att en framtida beskattning av inkomst för med sig en ökning inte bara av det framtida arbetsutbudet utan även av det nuvarande arbetsutbudet – eftersom hushållen med insikter om den lägre framtida inkomsten väljer att arbeta mera redan idag. Däremot ser inte beslutsfattare som inte kan fatta beslut om framtida skatter denna positiva effekt: för en sådan kan dagens skatt per definition inte påverka gårdagens arbetsutbudsbeslut, som ju redan fattats. Och eftersom denne beslutsfattare inte ser denna positiva sidoeffekt av beskattning av inkomst har han ett skäl att välja en lägre skattesats. En motverkande kraft är förstås den effekt vi understrukt tidigare: den som leder en politisk beslutsfattare som kan ge bindande löften till att välja lägre skatter. Våra kvantitativa beräkningar visar faktiskt att en ekonomi där bindande löften kan ges leder till högre beskattning: effekten via arbetsutbudet är avsevärd. Återigen kräver våra resonemang en rationell finanspolitik: nu vägs de tre tidigare snedvridningarna mot två ytterligare sådana – en för dagens arbetsutbud och en för det framtida arbetsutbudet.

4. Avslutning

Sammanfattningsvis kan man i någon mån säga att vi ställer tidskonsistensproblemet på huvudet: där statligt ”strategiskt” beslutsfattande tidigare ansetts som ett problem – med kortsiktighet som utfall – hävdar vi att samma egentliga beteende, dvs strategiskt raffinerat statligt tänkande, kan göra att tidsinkonsistensen inte försvinner men i alla fall kan bli mindre slående. Den mekanism vi understryker är att staten ofta i praktiken kan, och kommer att vilja, påverka en konkret länk mellan olika tidsperioder, nämligen sparandet, och därmed kapitalstockens och produktionens storlek över tiden. En politisk beslutsfattares val att rationellt, och med framtida beslutsfattare i åtanke, ”spela spelet fullt ut” skulle därför åtminstone i vår förenklade teoretiska ekonomi fungera ganska bra. Vi tror inte att samma slutsats nödvändigtvis kan dras för varje annat fall av tidsinkonsistens, men i den mån sparandet är en central komponent manar vi i alla fall till ytterligare eftertanke.

Referenser

- Klein, P, Krusell, P & Ríos-Rull, J-V, [2001], ”Time-Consistent Public Expenditures”, uppsats presenterad vid CEPR/SNS Public Policy Symposium, 7–8 september, Stockholm.
- Kydland, F E & Prescott, E C, [1977], ”Rules Rather Than Discretion: The Inconsistency of Optimal Plans”, *Journal of Political Economy*, vol 85, s 473–91.